

6. BALKÁNSKÉ FILMOVÉ NÁVRATY

**Makedonci v jugoslávském filmu
Srđan Karanović 70**

**kino Vatra Vsetín
9.-10.10. 2015**

15. expedice Balkán startuje, aneb vítejte na 6. Balkánských filmových návratech

Před osmi lety jsme začali dělat první nesmělé výpady na území filmového Balkánu. Postupně jsme zjistili, že je oblast balkánské kinematografie neuvěřitelně rozsáhlá, její rozmanitost neuvěřitelná a krása svým drsným způsobem opojná. Proto vyrazíme na balkánská dobrodružství znova a znova. Pokaždé nalézáme další klenoty - mnohdy bezpečně ukryté v zapomnění. O to větší radost nám působí objev každého dalšího skvostu starého třeba 60 let.

Po osmi letech, čtrnácti festivalech a sto šedesáti šesti promítnutých filmech by se mohlo zdát, že už jsme téma vyčerpali. Omyl. Víme, že se zatím pohybujeme po povrchu a do hloubky se nám daří pronikat jen pomalu. Není však kam spěchat. Čas hraje pro nás. Pokud se najde pár desítek nadšenců, kteří se budou na naše balkánské cesty vydávat s námi, můžeme v nich pokračovat.

Zatím nejhloubkovější ponor se nám podařil vloni - do černohorské kinematografie, které jsme věnovali dva semináře a představili ji v celé její šíři - od prvního hraného filmu **Lživý car** z roku 1955 až po nejnovější tvorbu mladé filmařské generace. Loňský model se snažíme napodobit i letos. Po Vsetínském filmovém maratonu, věnovanému především současnému makedonskému filmu, chceme připomenout rovněž starší produkci, za kterou stojí v případě Socialistické republiky Makedonie většinou studio Vardar film Skopje. V rámci programového bloku nazvaného „Makedonci v jugoslávském filmu“ budete moci zhlédnout několik skutečných unikátů. Přichystali jsme kolekci pěti filmů režiséra Ljubiši Georgijevského (3 celovečerní + 2 krátkometrážní). Georgijevski je v našich končinách takřka neznámým tvůrcem a já věřím, že vás jeho filmy příjemně překvapí. Vaši pozornosti by neměl uniknout ani snímek Nejdlejší cesta dalšího makedonského klasika Branka Gapa Ivanovského. A protože žádná kvalitní retrospektiva makedonského filmu nemůže ignorovat jméno Stole Popov, rozhodli jsme se zopakovat jeho snímky **Tetování** a **Červený kůň**. Vedl nás k tomu také fakt, že vám je můžeme nabídnout v mnohem lepší obrazové kvalitě než před pěti lety.

Závěrečnou třetinu semináře jsme věnovali režiséru Srđanovi Karanovićovi, který patří podle mého názoru k nejvýraznějším jugoslávským, resp. srbským filmařům historie a jeho filmy snesou srovnání s díly nejuznávanějších světových tvůrců. Přichystal mu u příležitosti jeho listopadových sedmdesátin alespoň skromnou filmovou retrospektivu, jsem cítil téměř jako svou povinnost. Zvláště když uvážím skutečnost, že oproti filmům Kusturici a Paskaljeviće, se kterými je řazen do tzv. pražské školy jugoslávského filmu, mají jeho filmy na českých filmových serverech podstatně méně hodnocení.

Jsem si vědom, že kolekce filmů, kterou jsme přichystali, není divácky úplně snadná. Jsem ale přesvědčen o tom, že jsme vybrali filmy, které vás nepustí domů, a že se nám je podařilo seskládat do programu tak, abyste mohli vidět vše. Mezi filmy by měly být dostatečné pauzy na potřebný oddech a regeneraci. K tomu by měl přispět i samoobslužný bufet a možnost příjemného posezení ve foyer kina.

Přeji vám neúnavný zrak a ocelový zadek.

Jiří Fiala - dramaturg 6. Balkánských filmových návratů

Pozn. autora: V textu katalogu uvádím názvy filmů většinou v originále i v českém překladu. Pokud je mi známo, že byl film uveden v minulosti v českém kině, uvádím na prvním místě distribuční, resp. festivalový název. Pokud jsem nenašel informaci o jeho uvedení v českém kině, dávám na první místo originální název. **Více informací o makedonské kinematografii naleznete v katalogu Vsetínského filmového maratonu 2015 (je volně ke stažení na stránkách FK Vsetín).**

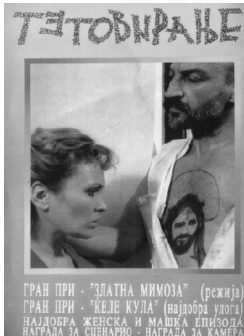
Filmový klub Vsetín podporují:

Hotel
KAMU

Pátek 9. října 2015

17:00 hodin

TETOVÁNÍ (Tetoviranje)

Jugoslávie 1991 / 133 min / DVD

Režie: Stole Popov

Scénář: Mirko Kovač, Živojin Pavlović, Stole Popov

Kamera: Mišo Samojlovski

Hudba: Ljupčo Konstantinov

Hrají: Meto Jovanovski, Ljiljana Medješi, Stole Arandjelović, Svetozar Cvetković, Zoran Cvijanović a další

Drama muže zavřeného omylem do jugoslávského vězení.

Příběh se odehrává v létě 1989 v době pádu komunismu. Hlavní hrdina Ilja, který jako by byl předurčen ke konfliktům s oficiální mocí, po hádce s manželkou odchází z domu a je bezdůvodně uvězněn. Spolu s dalšími vězni je okamžitě vystaven psychickému i fyzickému týrání, ale vědom si své nevinny očekává rychlé vysvětlení a propuštění. Avšak naděje se postupně vytrácí a Ilja musí bojovat o život. Totalitní systém, který v okolním světě mele z posledního, je ve věznicích stále v dobré kondici a hlavního hrdinu donutí k zoufalým činům, o kterých by si nikdy nepomyslel, že je jich schopen....

Stole Popov se v tomto filmu zaměřil na absurditu a bezvládní konce komunismu, kdy náhodný incident může způsobit lidskou tragédii. Film mimořádně vystihuje ponurou atmosféru doby a naturalisticky zobrazuje beznadějnost života ve vězení.

Film byl nominován na Evropskou filmovou cenu. Přestože byl natočen na samém sklonku existence Jugoslávie, reprezentoval již nově vzniklou Republiku Makedonii. Dostal se až do nejužšího výběru, a to i přes protesty Řeků, kteří nehodlali samostatnou Makedonii uznat.

Stole Popov (*1950)

Filmový režisér, scénarista a producent. V roce 1973 absolvoval režii na fakultě dramatických umění v Bělehradu ve třídě profesora Radoše Novakoviče. Během studií vytvořil na 10 krátkých hraných filmů. V letech 1974–1978 měl statut nezávislého filmového tvůrce. V roce 1978 se stal ředitelem Vardar filmu, filmového studia v Makedonii. Po roce 1988, kdy ukončil svou činnost pro studio, se stal profesorem filmové režie na Fakultě dramatických umění ve Skopji. Ve stejném roce společně s hercem Dančem Čevreskim a režisérem Stevem Crvenkoskim založil soukromou filmovou produkční firmu Triangle. V roce 1999 se stal členem Evropské filmové akademie

Jeho filmová kariéra začala dokumentárními filmy. Film **Ogan** (Oheň) z roku 1974 získal první cenu na Bělehradském festivalu dokumentárních a krátkých filmů. Jeho další dokumenty **Australia**, **Australia** (1976) a **Dae** (1979) zvítězily na stejném festivalu v dalších letech. Jeho nejužnavějším dokumentem je film **Dae**, který vyhrál mimo jiné prestižní festivaly v Oberhausenu a Melbourne a byl nominován americkou filmovou akademií na Oscara.

Od roku 1981 natáčí celovečerní hrané filmy. Ty se pravidelně dostávají do programu domácích i zahraničních festivalů. **Šťastný nový rok 49** a **Tetování** vyhrály každoroční Festival hraných filmů země Jugoslávie v Pule. **Tetování** bylo rovněž nominováno na Evropskou filmovou cenu.

V letošním roce vstoupil do kin jeho film **Do balčak** (Až po jilec). Jedná se o westernově laděný příběh z počátku minulého století odehrávající se na území současné Makedonie, která je v té době stále ještě součástí rozpadající se Osmanské říše.

Meto Jovanovski

- tvář z plakátu 6. Balkánských filmových návratů

Jedním z nejpoblárnějších makedonských herců všech dob je bezesporu Meto Jovanovski. Ztvárnil během své kariéry několik desítek charakterních rolí. Jen v programu 6. Balkánských filmových návratů jej uvidíte ve čtyřech filmech. „Starým známým“ je i pro tradiční návštěvníky našich festivalů (na plátně vsetinského kina jste jej mohli vidět např. ve filmech **Šťastný nový rok 49**, **Když se rozednívá**, **Před deštěm**, **Makedonská sága**, **Děti slunce**, **Velká voda**, **Sršeň**, **Červený kůň** či ve filmu **Nejdelší cesta**, který jsme připravili pro aktuální seminář).

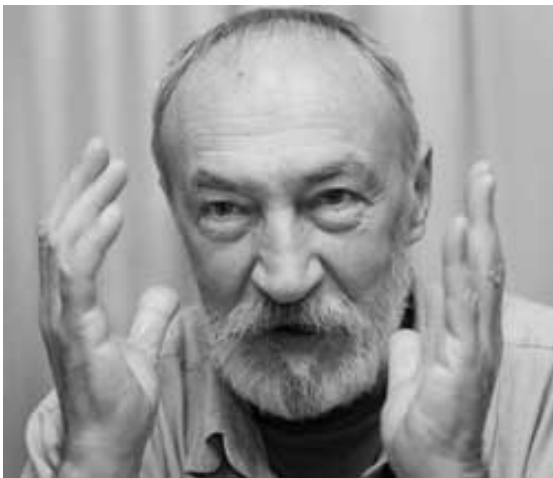
Rozhovor s Metem Jovanovskim - představitelem hlavních rolí ve filmech **Tetování** a **Zatím bez dobrého názvu**, otiskl v roce 2014 deník Novosti. Jovanovski byl v době rozhovoru předsedou poroty na filmovém festivalu v černohorském městě Herceg Novi, kde se sešlo mnoho filmů, které byly výsledkem spolupráce ještě do nedávna znesvářených zemí bývalé Jugoslávie. Vzhledem k tomu, že oba zmíněné filmy reflektují právě dobu, kdy se ve všech částech Jugoslávie začaly probouzet nacionalistické vášně a mnozí politici se zasazovali o roztrhání této země na kusy, připadá mi vhodné zařadit do katalogu krátký úryvek z rozhovoru, ve kterém se Jovanovski vyjadřuje k trendu obnovování spolupráce mezi ex-jugoslávskými filmaři.

Nakolik mohou umělci napravit to, co politici dokázali pokazit?

Vždy jsem se snažil, abych nemíchal politiku do filmu ani do divadla. Víím, že je to v dnešní době prakticky nemožné, ale chtěl jsem svou práci působit jako spojnice mezi zeměmi balkánského regionu. Pracoval jsem na různých místech od Makedonie po Slovinsko, a jsem rád, že jsem spolu se svými kolegy součástí velkého uměleckého mostu, který spojuje tento region. Musím velmi vyzvednout ryznost a citlivost každého jednotlivého národa této oblasti. Všichni jsou mi blízcí, Balkán je nenapodobitelný. Doba, kdy jsme žili společně, přinesla některé pěkné věci, které nelze popírat, ale nemohu říci, že by mi dnes bylo po tomto období smutno. Stálo se to, co se stalo, a svět se posunul dál.

Co si myslíte o společných produkcích zemí bývalé Jugoslávie a jak vidíte budoucnost filmu v těchto zemích?

Nemůžeme jinak, než spolupracovat, protože film je drahý. Ani jedna ze zemí regionu nemá dostatečný kapitál. Musíme spolupracovat, abychom došli k společnému cíli, kterým je kvalitní film. Je to fantastická praxe a myslím, že dává vzniknout skvělým výsledkům. Povím vám pravdivou anekdotu na toto téma: Rade Šerbedžija (pozn. autora: jeden z nejznámějších chorvatských herců a nyní i režisér) má v úmyslu natočit film s mezinárodním týmem, ve kterém má být i spousta Makedonců. Plánoval požádat o finanční prostředky od Makedonské

filmové asociace. Nicméně makedonský zákon je takový, že na tyto prostředky mají nárok jen makedonští občané. Takže aby Šerbedžija natočil kvalitní film, podal si také žádost o makedonské občanství. A dostal ho. Proto se teď mohu pochlubit, že jsem Šerbedžijovým krajanem.

Dáváte přednost divadlu, či filmu?

Každý obor má své kouzlo a hodnotu. Při natáčení filmu můžete chybovat, zatímco v divadle pro chyby není místo. Jsem rád, že jsem mohl pracovat s těmi správnými lidmi, kteří mi dali prostor ke hře a nové nápady. Vůbec nejšťastnější jsem, když mohu pracovat. Člověk, který nepracuje, duševně velmi rychle chátrá. (Překlad JF)

19:30 hodin

NEJDELŠÍ CESTA (NAJDOLGIOT PAT)

Jugoslávie 1976 / 116 min / DVD

Režie: Branko Gapo Ivanovski

Scénář: Petre M. Andreevski

Kamera: Dragan Salkovski

Hudba: Tomislav Zografski

Hrají: Dančo Čevrevski, Darko Damevski, Dušan Janičević, Meto Jovanovski, Nenad Milosavljević, Risto Šiškov a další

Povstání je zlikvidováno a vojáci turecké armády odvádějí makedonské zajatce do tureckého vězení.

Rok 1903 je rokem tzv. Ilindenského povstání, které vyvrcholilo založením Kruševské republiky. Makedonské rebelie však Turci, kteří v té době, jinak pozvolna ztráceli balkánskou půdu pod nohama, potlačovali velmi důsledně, a tak se jim ještě několik let dařilo vardarskou Makedonii udržet. Děj filmu začíná na jaře, kdy vojáci turecké armády zneškodní vzpouru v jedné vesnici a zajatce přivedou do své pevnosti. Zde jsou internováni spolu se zajatými vzbouřenci z dalších vesnic. Odtud jsou odvezeni vlakem do Soluně, a lodí ke břehům Malé Asie, kde začíná jejich strastiplná pouť vyprahlou krajinou do tureckého vězení. Po cestě zažívají nejednu krušnou situaci - jsou vystaveni krutému zacházení ze strany tureckých vězňáků, či útoku kurdevských bojovníků, přes jejichž území musí projít. Opakovaně se snaží utéct, ale nedaří se jim to. Prochází městy i horami, přeplavují Eufrat. Vězni i jejich strážci si sahají na dno fyzických i psychických sil.

Branko Gapo Ivanovski (1931–2008)

*Filmový, televizní a divadelní režisér. Absolvoval Fakultu filologie na univerzitě ve Skopji. Zpočátku se filmu věnoval pouze amatérsky. V 50. letech natočil první profesionální dokumenty. A dokumentaristikou se zabýval až do poloviny 60. let, kdy režíroval svůj první celovečerní snímek, **Dny pokušení** (Denovi na iskušinie - 1965). Následující film **Čas bez války** (Vreme bez vojna - 1968) mu vynesl několik ocenění. V 70. a 80. letech natočil snímky **Istrel** (Výstřel - 1972), **Nejdelší cesta** (Najdolgiot pat - 1976), **Vreme vodi** (Čas vody - 1980) a intenzivně se věnoval televizní tvorbě. Režisérskou kariéru čítající přes třicet titulů uzavřel **Makedonskou ságu** (1993).*

22:00 hodin

POD STEJNÝM NEBEM (Pod isto nebo)

Jugoslávie 1964 / 78 min / DVD

Režie: Ljubiša Georgijevski, Miomir „Miki“ Stamenković

Scénář: Tome Arsovski, Jovan Boškovski

Kamera: Branko Mihajlovski

Hudba: Tomislav Zogravski

Hrají: Dragomir Felba, Jovan Miličević, Vesna Krajina, Bekim Fehmiu, Marko Todorović a další

Ve městě ovládaném albánským hnutím Balli Kombëtar se schovávají tři partyzáni, kterým při odhalení hrozí smrt.

V roce 1964 natočili režiséři Ljubiša Georgijevski a Miomir Stamenković drama **Pod stejným nebem** (Pod isto nebo), jehož děj se odehrává těsně po kapitulaci Itálie, kdy moc v jednom západomakedonském městě přebírají balisti (Balli Kombëtar - nacionalistické a antikomunistické hnutí odporu, které se postavilo za uchování velké Albánie v hranicích, které získala po obsazení Jugoslávie vojsky Osy). Do města přichází tři partyzáni, aby zde uskutečnili akci na odvrácení pozornosti od skutečného útoku na město. Dostanou se však do přestřelky s balisty, ve které zabijí bratra velitele balistů. Ten je rozhodnut partyzány najít a pomstít bratrovu smrt...

V Jugoslávii bylo natočeno obrovské množství filmů vracejících se k období 2. světové války. Není se čemu divit - jejich protifašistický odboj se s tím naším ani s žádným jiným v Evropě nedá srovnávat. A nelze se ani divit, že zde v desetiletích po 2. světové válce vzniklo mnoho oslavných až propagandistických snímků. V této souvislosti je ale nutné říct, že ani ty největší partyzánské spektakly (dnes bychom řekli partyzánské blockbustery) jako **Sutjeska** či **Bitva na Neretvě** (Bitka na Neretvi) nelze označit za zcela smyšlenou agitku - partyzánský odboj na území Jugoslávie si opravdu poradil s okupanty téměř sám. Proč o tom ale píšu v souvislosti s filmem **Pod stejným nebem**? Spousta "partyzánských" filmů natočených v duchu hesla "Bratstvo i jedinstvo" (bratrství a jednota) ve svém druhém plánu (a někdy snad i nechtěně) zapadá skvěle do mozaiky dávající nakonec odpověď na otázku, proč došlo v devadesátých letech ke krvavému rozpadu Jugoslávie. A právě snímek **Pod stejným nebem** je jedním z těch malých, nenápadných, ale velmi zásadních, které tuto mozaiku dotvářejí.

Ljubiša Georgijevski (*1937)

Narodil se v makedonském městě Bitola 30. 5. 1937. Je filmovým a divadelním režisérem a příležitostným scénáristou. Vystudoval režii na Akademii pro divadlo, film, rozhlas a televizi v Bělehradě.

Svou filmařskou kariéru zahájil v roce 1964 snímkem **Pod stejným nebem** (Pod isto nebo), který režíroval společně s Miomirem „Mikim“ Stamenkovićem.

V roce 1966 a 1967 režíroval dva krátké filmy - protiválečnou satiru s dětskými herci nesoucí prostý název **Ne** a úsměvnou miniaturu **Pěšina** (Pateka). V rozmezí let 1968–1970 natočil v produkci studia Vardar film Skopje další tři celovečerní filmy. **Hora hněvu** (Planinata na gnevot) je o nepovedené kolektivizaci makedonského venkova. **Republika v plamenech** (Republikatavo plamen) se vrací k tzv. Ilandenskému povstání a následnému vzniku a krátké existenci Kruševské republiky, kterou lze považovat za první republiku na Balkánském poloostrově. Jeho čtvrtý celovečerní film nese název **Cena města** (Cenata na gradot) a zobrazuje poslední dny 2. světové války v Ochridu.

V rámci jugoslávské kinematografie je tento snímek výjimečný tím, že hlavními postavami jsou němečtí důstojníci, kteří řeší dilema, zda mají před svým ústupem město zničit. Po tomto filmu se soustředil na kariéru divadelního režiséra a výuku na Fakultě dramatických umění ve Skopji.

Je rovněž režisérem krátkého dokumentu **Sic Transit Gloria Mundi / Heraklea** z roku 1974. K hranému filmu se naposledy vrátil v roce 1975, když natočil krátký film **Koj vek minuva na dvor, deca** (Jaké století probíhá venku, děti).

Miomir „Miki“ Stamenković

(1928–2011)

Filmový režisér Miomir „Miki“ Stamenković se narodil v roce 1928 v srbském Kruševci. Patří mezi pionýry jugoslávského, resp. srbského žánrového filmu. Jeho tvorbě dominují především válečná (či partyzánská, chcete-li) dramata a detektivní či špiónážní thrillery. Na druhou stranu byl také uznávaným dokumentaristou.

Film **Pod stejným nebem**, který natočil v roce 1964 společně s Makedoncem Ljubišou Georgijevskim je jeho režijním debutem. Již tento snímek se, z tzv. partyzánského filmu vymyká. A nevšední situace rozehrává i v dalších dílech, kterými se vrací k protifašistickému odboji na území okupované Jugoslávie v době 2. světové války. Jeho následující film **Vik z údolí prokletí** (Uka i Bjeshkëve të nemura) z roku 1968 se odehrává na hranicích Albánie a Kosova a řeší střet starého poctivého albánského horala s jeho synem, jenž se přidal na stranu italských fašistů. Díky tomuto filmu a pozdějšímu dramatu **Jak zemřít** můžeme Stamenkoviće považovat také za průkopníka kinematografie v Kosovu.

Námětem **Pastí na generála** (Klopka za generala) z roku 1971 je zejména hon na četnického velitele Dragoljuba Mihajloviće, ale také hon na domnělé či skutečné zrádce ve vlastních řadách. O rok později natočil podle scénáře Branimira Ščepanoviće další válečné drama **Jak zemřít** (Si të vdišet) produkované kosovskou společností Kosovafilmi. **Kruh se uzavírá** (SB zatvara krug) z roku 1974 lze označit za špiónážní thriller. Po formální stránce připomíná západní produkci a v rámci jugoslávské kinematografie nemá obdoby.

V roce 1976 natočil válečné drama **Devojački most** (Dívčí most) popisující skutečnou událost z roku 1943 - výměnu zajatých partyzánů za zajaté německé důstojníky.

V roce 1981 Stamenković zabrousil, filmem **Nějaká jiná žena** (Neka druga žena), do detektivního žánru, což bylo v Jugoslávii do té doby pole takřka neorané. Mezi kriminální thrillery je možné řadit i následující snímek **Nebezpečná stopa** (Opasni trag) z roku 1984 o boji se skupinou albánských nacionalistů.

V roce 1987 se vrátil filmem **Lager Niš** (Tábor Niš) do období 2. světové války. Příběh sleduje osudy vězňů umístěných v koncentračním táboře v srbském městě Niš. Zobrazená skupina je velmi různorodá - vězni různých národností, náboženského a politického smýšlení jsou z nej-různějších společenských tříd. A někdo z nich je významný partyzánským velitelem, kterého chtějí Němci odhalit.

Posledním Stamenkovićovým hraným filmem je koprodukce s Východním Německem **Volio bih da sam golub** z přelomového roku 1990.

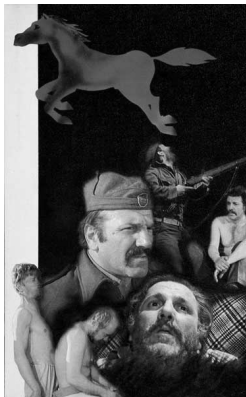
Kromě hraných filmů se Stamenković věnoval také natáčení dokumentů. Za zmínku stojí především trilogie **Marš smrti** (Pochod smrti), **Marš pobeđe** (Vítězný pochod) a **Jugoslavija po volji naroda** (Jugoslávie z vůle lidu), ve které mapuje činnost srbské armády během první světové války a vývoj v balkánském regionu po jejím skončení.

Po roce 2000 natočil dokumenty o několika významných jugoslávských hercích.

Miomir Miki Stamenković zemřel v 83 letech v Bělehradě v roce 2011. Za svůj život získal řadu, zejména domácích, ocenění.

Sobota 10. října 2015

10:00 hodin

ČERVENÝ KŮŇ (Crveniot konj)

Jugoslávie 1981 / 115 min / DVD

Režie: Stole Popov

Scénář: Taško Georgijevski, Stole Popov

Kamera: Branko Mihajlovski

Hudba: Ljupčo Konstantinov

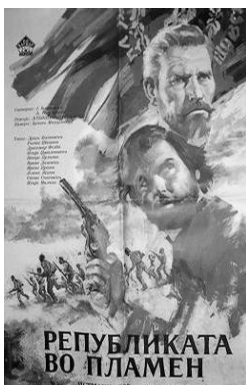
Hrají: Velimir „Bata“ Živojinović, Ilija Džuvalekovski,

Jordančo Čevrevski, Nikola „Kole“ Angelovski,

Radmila Živković, Meto Jovanovski a další

Makedonci, kteří bojovali v řecké občanské válce, jsou internováni v Uzbekistánu, kde začínají nový život.

Po konci občanské války v Řecku (1949), bylo mnoho etnických Makedonců, kteří bojovali v tzv. Demokratické armádě, přinuceno odejít do exilu. Spousta slovanských Makedonců žijících na území Egejské Makedonie - vojáků i civilistů, bylo internováno do Uzbekistánu, kde jim Sovětský svaz poskytl azyl i práci. Hlavní hrdinové Popovova celovečerního filmového debutu jsou jedni z nich. Jen velmi těžko se vyrovnávají s novým životem v cizí zemi, uprostřed rozlehlých rýžových polí a oceláren, stejně tak s všudypřítomnou stalinskou ideologií. I když zde budují nové domovy, stále se nevzdávají naděje na návrat do své vlasti. Červený kůň je první film, který poukazuje na nucený odchod Makedonců z řecké (egejské) části Makedonie. Film je adaptací románu makedonského spisovatele Taška Georgijevského (podle jeho předlohy byly natočeny i filmy **Černé sémě** Kirila Cenevského, nebo v devadesátých letech Mitričeského **Preku ezeroto**).

13:00 hodin

REPUBLIKA V PLAMENI

(Republikata vo plamen)

Jugoslávie 1969 / 103 min / DVD

Režie: Ljubiša Georgijevski

Scénář: Georgi Abadžijev, Jovan Boškovski, Ljubiša Georgijevski

Kamera: Branko Mihajlovski

Hudba: Toma Prošev

Hrají: Risto Šiškov, Dragi Kostovski, Dragomir Felba,

Jelena Žigon, Ilija Džuvalekovski, Petar Prličko a další

Ilindenské povstání, vznik a zánik první republiky na Balkáně.

2. srpna 1903 v den svátku svatého Jiljí (Ilinden) vypuklo v Makedonii v městě Kruševu povstání proti Osmanské říši. Výsledkem povstání, které se rozšířilo i do dalších částí Makedonie, bylo ustavení tzv. Kruševské republiky. Přestože tento malý stát uprostřed území ovládaného Turky přežil pouze deset dnů, přikládá mu makedonská historiografie značný význam. Byl to první pokus slovanského etnika o ustanovení republiky na Balkánském poloostrově, navíc se při něm Makedonci vymezili nejen vůči Osmanské říši, ale také proti ostatním balkánským národům, které

v minulosti území Makedonie ovládaly. Ilindenské povstání bylo Turky krvavě potlačeno, stalo se však příkladem pro další odpor proti Osmanské říši na Balkáně a o devět let předběhlo události, které znamenaly vytačení Turků z většiny Balkánského poloostrova. Film popisuje formování Kruševké republiky, euforii obyvatel Kruševa po získání svobody, neshody v jejím vedení a závěrečný zoufalý boj poslední skupiny obránců pod vedením Pitu Guliho na vrchu Mečkin kamen.

NE

Jugoslávie 1967 / 12 min / DVD

Režie: Ljubiša Georgijevski

Alegorie války a násilí, ztvárněná dětskými herci.

15:35 hodin

HORA HNĚVU (Planinata na gnevot)

Jugoslávie 1968 / 79 min / DVD

Režie: Ljubiša Georgijevski

Scénář: Ante Popovski

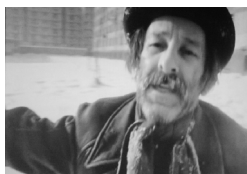
Kamera: Branko Mihajlovski

Hudba: Toma Prošev

Hrají: Risto Šiškov, Olivera Katarina, Petar Prličko, Branislav Jerinić, Neda Gešovska, Dragi Kostovski a další

Kolektivizace jugoslávského venkova proti soukromému vlastnictví, tradicím a rituálům.

Děj se odehrává v makedonské horské vesnici v roce 1946. Kolektivizace zde neprobíhá dle plánu. Sedláci se nechtějí vzdát svého majetku. Předseda družstva Stamat bojuje jak s nimi, tak se svými nadřízenými, kteří mají s vesnicí jiné plány. Zápletka, kterou zpracovalo vícero jugoslávských filmařů, je v tomto filmu podána velmi nevšedním způsobem. Příběh je rámován různými křesťanskými obřady, které se mísí s podivnými pohanskými rituály. Bizarnost snímku umocňuje mírně kakofonický hudební doprovod a originální kamera Branka Mihajlovského, která často mění hloubku ostrosti a je neustále v pohybu. Scéna je mnohdy snímána v protisvětle a obraz je vysoce kontrastní. Režiséru Georgijeskému se takřka před padesáti lety podařilo natočit fascinující snímek, ve kterém dokonale promísl velmi prozaickou tematiku kolektivizace venkova s notnou dávkou mystiky.

PĚŠINA (Pateka)

Ljubiša Georgijevski / Jugoslávie 1967 / 7 min / DVD

Úsměvná zimní satirická miniatura z nového panelového sídliště.

Mezi filmy i po skončení programu se můžete posilnit také plieskavicí v GRILLERII U SRBA. 2 minuty od kina (kolem Domu kultury, rovně směrem k železnici) V pátek i sobotu otevřeno od 11:00 do 05:00 hodin.

17:35 hodin

ZATÍM BEZ DOBRÉHO NÁZVU

(Za sada bez dobrog naslova)

Jugoslávie 1988 / 79 min / DVD

Režie: Srđan Karanović

Scénár: Ante Popovski

Kamera: Božidar „Bota“ Nikolić

Hudba: Zoran Simjanović

Hrají: Meto Jovanovski, Mira Furlan, Boro Begović, Eva Raš, Sonja Jačeveska, Čedomir Orobačić a další

Dvojnásobná lovestory a zároveň první jugoslávský film poukazující na otázku soužití Srbů a Albánců v Kosovu.

První hraný film upozorňující na problém Kosova konce 80. let. To tehdy začalo být hlavní sázkou v mocenské hře jugoslávského rozpadu. Milošević o jeho návrat pod srbskou správu opřel svůj vzestup. Představitelé ostatních republik měli jako jeden z argumentů samostatnosti, že Miloševićova politika by se mohla obrátit proti nim. Karanović vypráví příběh lásky Albánky a Srba. Společnosti obou národností, žijící odedávna vedle sebe s minimálními kontakty, však jejich vztah znemožňují. Karanović měl odvahu o jednom z hlavních témat jugoslávské krize promluvit z více stran: jednak dokumentárním způsobem mapuje individuální příběh, na kterém se ukazují jevy každodenního života v Kosovu, jednak použitím filmu ve filmu naznačuje manipulaci problému ze strany politiků a médií. Film je o nacionalismu jako ideologii nenávisti a lidech, kteří jsou jeho obětmi. K těmto tématům se Srđan Karanović vyjadřuje prostřednictvím svého hlavního hrdiny filmaře ztvárněného Metem Jovanovským. Činí tak v době stoupajícího napětí v Jugoslávii a hlavně diametrálně odlišným způsobem než Slobodan Milošević, jehož hvězda začala stoupat právě po návštěvě Kosova a jeho útočnému projevu, který zde v roce 1987 pronesl. Nebojí se poukázat na násilí páchané Albánci na Srbech (a opačně), přesto je film jasným apelem k pokojnému řešení situace... (JF za použití oficiálního textu distributora)

Srđan Karanović (*1945)

Srbský režisér a scénárista, absolvent pražské FAMU (1970) významný člen tzv. „Pražské školy jugoslávského filmu“. Začínal jako režisér krátkých filmů a televizních pořadů. Na plátně debutoval v roce 1972 experimentálním snímkem **Društvena igra** (Sociální hra), jehož scénář dotvářel spolu s Rajkem Grličem (napsal s ním i několik následujících scénářů ke svým filmům) přímo s „herci“, které sehnal na inzerát. Následující snímek **Miris poljskog cveca** (Vůně polního kvítí) z roku 1977 líčí příběh slavného herce, který rezignuje na kariéru a pokouší se odpovědět na znepokojivou otázku, co by měl v životě dělat, aby to mělo smysl. Ve filmu **Petřin osud** (Petrijin venac) z roku 1980 zobrazuje nelehký úděl obyčejné ženy z malého hornického města v Jugoslávii v období kolem 2. světové války.

Jeho snímek **Nešto izmedju** (Něco mezi) z roku 1983 byl uveden na festivalu v Cannes. Ve filmu **Zatím bez dobrého názvu** (Za sada bez dobrog naslova - 1988) upozornil, jako jeden z prvních filmařů, na problémy Kosova. Film byl oceněn Zlatým tulipánem na festivalu v Istanbulu. V roce 1985 natočil ostrou satiru **Jahody v krku** (Jagode u grlu), ve které jsme svědky celonoční oslavy, během níž řeší skupina třicátníků krizi středního věku. K historické látce se vrací v roce 1991 filmem **Virdžina**, za který získal hlavní cenu za režii na MFF ve Valencii a svým doposud

posledním snímkem **Besa** z roku 2009. V intervalu mezi těmito filmy natočil v roce 2003 romantické drama **Sjaj u očima** (Láskyplné pohledy), ve kterém poukazuje na nesmyslné mezietnické předsudky.

Srđan Karanović si k většině svých filmů napsal také scénář. Kromě hraných filmů natočil také několik dokumentů (např. *Pavle Vujisić 1926–1988* o slavném jugoslávském herci), napsal scénář k televizním seriálům **Grlom u jagode** (sám režíroval) a **Lift**. Za zmínku stojí i dlouholetá spolupráce se skladatelem Zoranem Simjanovičem, jehož hudba se stala poznávacím znamením Karanovićových filmů a pedagogická činnost na Fakultě dramatických umění v Bělehradě.

20:00 hodin

JAHODY V KRKU (Jagode u grlu)

Jugoslávie 1984 / 82 min / DVD

Režie: Srđan Karanović

Scénář: Srđan Karanović

Kamera: Živko Zalar

Hudba: Zoran Simjanović

Hrají: Predrag „Miki“ Manojlović, Aleksandar Berček, Bogdan Diklić, Josif Tatić, Branko Cvejić, Žarko Laušević a další

Jak může na Balkáně vypadat večírek přátel, kteří se léta neviděli?

Po mnoha letech se setkává skupina přátel, kteří spolu vyrůstali, dospívali, zažívali první lásky a poznávali svět. Zpočátku rozpačitý, později bujarý večírek postupně stírá rozdíly mezi úspěšnými a neúspěšnými, na povrch vyvěrají současně i staré křivdy a spory, dochází k destrukci zařízení i k rozpadu osobností. Noční pitka je vyvrcholením frustrace z neschopnosti a nemožnosti žít životy, které si kdysi vysnili.

Film je dokonalým zobrazením pocitů poválečné jugoslávské generace, která dospívala v nadějných 60. letech, prošla deziluzí let 70., a jejich životy uvízly v nehybných osmdesátkách.

Snímek je také přehlídkou nejvýznamnějších srbských herců poválečné generace: Predrag Miki Manojlović, Bogdan Diklić, Aleksandar Berček, Josif Tatić.

21:55 hodin

VIRDŽINA

Jugoslávie 1991 / 82 min / DVD

Režie: Srđan Karanović

Scénář: Srđan Karanović

Kamera: Slobodan Trninić

Hudba: Zoran Simjanović

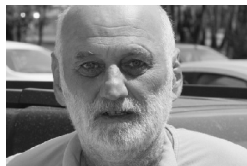
Hrají: Marta Keler, Miodrag Krivokapić, Ina Gogalová, Slobodan Milovanović, Igor Bjelan a další

Nemít syna znamenalo kdysi na Balkáně prokletí. Chudí horalé si ale umí poradit. Syna stvoří z dcery.

Vesnické drama zachycující tvrdý život chudobných balkánských horalů v 19. století. V některých oblastech Balkánu bývaly rodiny bez mužských potomků považovány za prokleté, proto

často ve strachu před sv. Jiřím a okolím raději vydávali některou z dcer za chlapce, nazvali ji „Virdžinou“ a vychovávali z ní muže. Dívka Stevan (Marta Keler) tedy dospívá s vědomím, že vyzrazením své ženské identity ohrozí život a štěstí celé rodiny a podřizuje se tvrdě otcově (Miodrag Krivokapić) autoritě. Dokud se nesblíží s mladíkem (Igor Bjelan) ze sousedství... (Zdroj: CSFD.cz)

Zoran Simjanović (*1946)

I v České republice je mnoha lidem (a ani to nemusí být filmoví fanoušci) známa filmová hudba Gorana Bregoviće (zejména pak ta, kterou dělal pro Kusturicovy filmy). Využívám proto příležitosti a dovoluji si v rámci aktuálního festivalového katalogu upozornit ještě na jednoho skladatele, který je pro jugoslávský (později srbský) film minimálně stejně důležitý. Je jím Zoran Simjanović, s jehož hudbou jste se mohli mnohokrát setkat také ve Vsetíně při našich balkánských exkurzích (připomeňme např. **Balkan expres, Řekni, proč si mne opustila, Krásná neřesti...**)

Zoran Simjanović se narodil v Bělehradě v květnu 1946. V šesti letech se začal učit hrát na piano, poté navštěvoval hudební školu "Mokranjac" a nakonec Hudební akademii v Bělehradě.

Mezi lety 1961 a 1963 byl členem iniciačních jugoslávských rockových kapel **Elipse** a **Silujete**, kde hrál na elektrickou kytaru a klávesy. Kapela **Elipse** byla vůbec první rockovou kapelou, která v Bělehradě (v Domu mládeže za osobní účasti Josipa Broze Tita!) veřejně vystoupila s elektrickými kytarami. Přestože se po odchodu z kapel začal Simjanovićův zájem ubírat jiným směrem, napsal pro své přátele muzikanty několik písní, které záhy zlidověly a získaly mnohá ocenění na tehdejších festivalech populární hudby.

Od roku 1975 se zabývá scénickou a filmovou hudbou a spolupracuje s televizí, píše hudbu pro divadlo a film a to jak doma, tak v zahraničí. V jeho hudbě se projevují vlivy všech možných hudebních stylů, přesto je pro něj příznačné zejména užití elektronických nástrojů. Doposud napsal hudbu pro více než 50 celovečerních filmů. Kromě toho má na svém kontě hudební doprovod pro spoustu televizních seriálů, televizních filmů a divadelních her. Jeho hudba se objevila také v mnoha reklamních spotech či krátkých klipech.

Jako skladatel je neodmyslitelně spjat s tvorbou nejznámějších jugoslávských režisérů, včetně těch, které s oblibou řadíme do tzv. Pražské školy jugoslávského filmu. V průběhu let spolupracoval jak s Goranem Paskaljevićem (např. **Sud prachu, Tango Argentino, Anděl strážný, Sen zimní noci...**), s Emirem Kusturicou (**Vzpomínáš na Dolly Bell, Otec na služební cestě...**), s Goranem Markovićem (**Turné, Variola vera, Dejavu, Tito a já...**), tak i se Srđanem Karanovićem, pro jehož filmy se Simjanovićova hudba stala doslova poznávacím znamením. Můžete si ji vychutnat ve všech třech filmech, které jsme do programu zařadili u příležitosti Karanovićových sedmdesátin.

Text katalogu:

Jiří Fiala s přispěním Petra Mašaty a Marie Barešové

Překlady filmů:

Kristýna Dufková: Hora hněvu

Jiří Fiala: Virdžina

Lenka Fojtíková: Republika v plameni

Jítka Kretová: Červený kůň

Petr Mašata: Jahody v krku, Tetování

Silvia Matúšová: Pod stejným nebem

Pavel Pilch: Zatím bez dobrého názvu

Jelena Radičanin: Nejdelší cesta

Organizační výbor:

Milan Kostelník - předseda Filmového klubu Vsetín (kostelnik@dkvsetin.cz)

Petr Mašata - technické a org. zajištění, příprava filmů (masata@dkvsetin.cz)

Jiří Fiala - dramaturgie, grafika, katalog, příprava filmů (fialaj@seznam.cz)

Lenka Fialová, Saša Dobrovolná - bufet

Na shledanou 22.–24. 4. 2016 na

Vsetínském filmovém maratonu

zasvěcenému kinematografii Bosny

a Hercegoviny.

www.fkvsetin.cz